

ATENTATI KROZ POVIJEST

Čin iz kojeg vrišti očaj, nemoć, osveta

Iz povijesti je vidljivo da su ljudi ovakvim činovima i nedjelima izazvali još veća zla kao što je to recimo Prvi svjetski rat

— Donata Strbat

ATENTAT (lat. Attentare - pokušati), čin je nasilja s ciljem ubojstva ili ozljeđivanja osobe ili skupine. U najširem smislu znači protupravni napad na život, imanje ili čast nekoga. U užem smislu pod pojmom atentat podrazumijeva se fizički napad odnosno ubojstvo ili pokušaj ubojstva poznate osobe, najčešće one koja ima izuzetnu političku, ekonomsku, kulturnu ili vojnu važnost u nekoj državi, društvu ili svijetu.

Kada spomenemo riječ "atentat", prvo pomislimo na politički atentat, što ne mora biti slučaj.

Atentat, ubojstvo, odnosno pokušaj ubojstva neke javne osobe, može biti motiviran ideološkim, političkim ili drugim razlozima, a uglavnom se odnosi na napade na državne dužnosnike. Izvršitelji su ponekad profesionalni ubojice, no među njima se nađe i gorljivih ideologa, vjerskih fanatika i duševnih bolesnika.

Ovo (ne)djelo se od "običnog" ubojstva ne razlikuje samo po važnosti mete, već i po poruci koju odašilje javnosti ili ciljanoj skupini. Povijesno i etimološki, pojam se u brojnim europskim jezicima veže uz asasine, vjersko-političku sljedbu koju je u 11. stoljeću u Perziji osnovao Hasan ibn al-Sabbah; naziv koji mi koristimo

dolazi pak od latinske riječi "attentare", u značenju "napasti".

Donosimo nekoliko zanimljivih podataka o nekim od prvih i najpoznatijih atentata u ranijoj povijesti.

Američki državnik Andrew Jackson

Prvi američki državnik na kojeg je pokušan atentat bio je Andrew Jackson. Dana 30. siječnja 1835. godine, predsjednik je prisustvovao sprovodu jednog kongresnika. Po izlasku iz zgrade Capitoll Hilla, poremećeni muškarac po imenu Richard Lawrence ispalio je u njega metak. Napadačev pištolj se, međutim, zaglavio, pa Jacksonu nije pala ni dlaka s glave. Uporan koliko i lud, atentator je iz džepa izvadio drugi pištolj, no i ovaj put mu se, nevjerojatnom slučajnošću, metak zaglavio u cijevi. Dok su okupljeni velikodostojnici paničarili, Jackson se zalepio prema nesuđenom ubojici te ga do krvi namlatio svojim štapom. Stručnjaci su kasnije utvrdili da atentator pati od deluzije da je "kralj SAD-a", pa je ostatak života proveo u psihijatrijskoj ustanovi. Zanimljivo, žilavi Jackson je u mladosti preživio teško ranjavanje u dvoboju - metak mu je ostao zaglavljen u blizini srca.

Kralj Henrik IV

U doba krvavih vjerskih sukoba u 16. i 17. stoljeću, nastaje isusovačka teorija o dopustivosti regicida pod uvjetom da isti služi "svetoj stvari". Atentat na francuskoga kralja Henrika IV. imao je takav značaj. Prvi vladar iz burbonske dinastije te glavni junak Voltaireovog spjeva "Henrijada" do danas je ostao simbolom vjerske tolerancije. Majka, navarska kraljica Jeanne d'Albret, odgojila ga je u duhu protestantizma. Bio je idejni vođa hugenota, a njegova ženidba s Margaretom Valois 1572. bila je povod za krvavu Bartolomejsku noć. Narednih 17 godina Henrik je živio kao neka vrsta zatočenika na dvoru. Kako bi sredio prilike u zemlji, prešao je na katolicizam. "Pariz je vrijedan jedne mise", sažeo je svoju odluku. Nantskim ediktom iz 1598. hugenotima je vratio politička i vjerska prava, čime je dokrajčio vjerske ratove. Katolički fanatici nisu mu mogli oprostiti ovu drskost, pa su, u prosjeku, jednom godišnje pokušavali izvršiti atentat na njega. Dana 14. svibnja 1610. godine, to im je pošlo za rukom. Tog popodneva, kraljeva kočija

se, zbog prometne gužve uzrokovane krunidbom Marije Medici, zaustavila u pariškoj Ulici Ferronnerie, šestotinjak metara od Louvrea. François Ravallac, mladić od tridesetak godina koji je izgarao ognjem vjerske mržnje, iskoristio je tu priliku za ostvarenje давnog plana te se popeo na kočiju i zario nož u kraljevo srce. Atentator je uhićen, a kasnije i kažnjen na stravičan način. Nakon višednevnog mučenja, u kojem su kao "rekviziti" korištena klijesta, vrelo ulje i rastopljeno olovo, mladić je raščetvoren. Mržnja spram njegova čina bila je toliko snažna da je nakon toga u Francuskoj zabranjeno korištenje prezimena Ravallac.

Najpoznatiji atentati u Americi (američki predsjednici)

Abraham Lincoln, 16. predsjednik: Lincoln je bio prvi predsjednik koji je ubijen. Ustrijelio ga je John Wilkes Booth 14. travnja 1865. godine, dok je Lincoln sa suprugom Mary Todd Lincoln prisustvovao posebnoj izvedbi komedije nakon čega je dan kasnije preminuo od posljedica atentata.

James Garfield, 20. predsjednik: Garfield je bio drugi predsjednik na kojeg je izvršen atentat, šest mjeseci nakon preuzimanja dužnosti. Šetao je željezničkom stanicom u Washingtonu 2. srpnja 1881. kako bi uhvatio vlak za Novu Englesku, kada ga je ustrijelio Charles Guiteau. Umro je tri mjeseca kasnije.

William McKinley, 25. predsjednik: McKinley je pogođen nakon što je održao govor u Buffalu u američkoj saveznoj državi New York, 6. rujna 1901. Umro je tjedan dana kasnije.

Franklin D. Roosevelt, 32. predsjednik: Roosevelt je bio novoizabrani predsjednik i upravo je održao govor u Miamiu sa stražnjeg dijela otvorenog automobila, kad su odjeknuli pucnji. Roosevelt nije bio ozlijeđen u toj pucnjava i veljači 1933., u kojoj je ubijen gradonačelnik Chicaga Anton Čermak. Počinitelj Guiseppe Zangara je osuđen na smrt.

Harry Truman, 33. predsjednik: Truman je boravio u Blair Houseu, preko puta Bijele kuće, u studenom 1950., kada su dvojica naoružanih napadača provalila u kuću. Truman nije bio ozlijeđen, ali su policajac iz Bijele kuće i jedan od napadača ubijeni u razmjeni vatre. Ranjena su bila još dva policajca Bijele kuće. Oscar Callazo je uhićen i osuđen na smrt.

John F. Kennedy, 35. predsjednik: Kennedyja je ustrijelio skriveni ubojica

puškom velike ubojite moći, dok je u studenom 1963. godine s prvom damom Jacqueline Kennedy boravio u Dallasu. Pucnjevi su odjeknuli dok je predsjednička povorka prolazila Dealey Plazom u središtu Dallasa. Kennedy je hitno prevezen u Parkland Memorial Hospital, gdje je ubrzo umro.

Gerald Ford, 38. predsjednik: Ford se 1975. godine suočio s dva pokušaja atentata unutar nekoliko tjedana i ni u jednom nije ozlijeđen.

Ronald Reagan, 40. predsjednik: Reagan je u ožujku 1981. završio svoj govor u Washingtonu i kretao se prema povorci automobila, kada ga je ustrijelio John Hinckley, koji je stajao u okupljenoj gomili. Reagan se oporavio od pucnjave. Još troje ljudi je pogođeno, uključujući njegovog tajnika za medije Jamesa Bradyja, koji je zbog toga ostao djelomično paraliziran.

Najpoznatiji atentat u hrvatskoj povijesti

Atentat u hrvatskoj povijesti jest onaj na Stjepana Radića i njegove bliske suradnike u Narodnoj skupštini Kraljevine SHS 20. lipnja 1928. godine. Na njih je pucao radikalni zastupnik Puniša Račić, no mnogi organizaciju toga čina pripisuju kralju Aleksandru I. Karađorđeviću i radikalnom vrhu. U napadu su ubijeni zastupnici Đuro Basariček i Pavle Radić a teško ranjeni Ivan Granda, Ivan Pernar i Stjepan Radić. Potonji je u kolovozu te godine preminuo od posljedica ranjavanja. Atentat je uzrokovao političku krizu jer HSS i njihovi saveznici više nisu željeli sudjelovati u parlamentarnom radu niti priznavati skupštinske odluke bez novih izbora i ustavnih promjena. Stanje je dvor iskoristio za uvođenje Šestosiječanjske diktature sljedeće godine, koja je do krajnosti zaoštrila odnose u Jugoslaviji, što je pak dovelo do atentata u Marseilleu 9. listopada 1934. Organizirali su ga pripadnici ustaške organizacije i VMRO-a, a u njemu su ubijeni kralj Aleksandar I. i francuski ministar vanjskih poslova Louis Barthou.

Atentati na europske lidere

Nakon nekolicine ranijih povijesnih prikaza u nastavku možemo saznati nešto i o atentatima na europske lidere u novijoj povijesti.

Anna Lindh, 2003.: Švedska ministrica vanjskih poslova i vodeća socijaldemokratska političarka Anna Lindh preminula

je nakon napada nožem u robnoj kući u središtu Stockholma. Incident se dogodio u rujnu 2003. godine,

Zoran Đinđić, 2003.: Srpski premijer Zoran Đinđić ubijen je hicima iz snajpera tijekom atentata u ožujku 2003. godine u Beogradu, ispred ulaza u zgradu srpske vlade. Bio je prozapadni političar, kojeg su mnogi percipirali kao čovjeka koji je trebao demokratizirati srpsko društvo i napraviti trajni zaokret u odnosu na politiku Slobodana Miloševića. Njegovi ubojice osuđeni su na 40 godina zatvora, a kaznu služe u specijalnom zatvoru u Požarevcu, poznatijem kao "Srpski Alkatraz".

Jacques Chirac, 2002.: Francuski predsjednik Jacques Chirac preživio je pokušaj atentata u srpnju 2002. godine nakon što je napadač ispalio hitac tijekom smotre trupa na Dan pada Bastille, ali ga je promašio. Dan prije atentata, počinitelj je ostavio poruku u kojoj je naveo da treba "gledati televiziju ove nedjelje, jer će on biti zvijezda".

Margaret Thatcher, 1984.: Britanska premijerka Margaret Thatcher, zvana 'željezna lady', za dlaku je izbjegla veliku eksploziju 1984. godine u hotelu Grand u kojem je odsjela u Brightonu. Bombu su postavili pripadnici Privremene irske revolucionarne armije (IRA), jer su se članovi britanske Konzervativne stranke u hotelu okupili povodom stranačke konferencije. U eksploziji koja se dogodila oko tri sata ujutro preminulo je pet osoba, dok ih je još 34 bilo ranjeno. Britanska premijerka i njezin suprug bili su u hotelskoj sobi kada je bomba eksplodirala.

Papa Ivan Pavao II, 1981.: Papa Ivan Pavao II. ustrijeljen je na Trgu Svetog Petra u srcu Vatikana u svibnju 1981. godine, dok je papamobilom prolazio kroz tisuće vjernika. Iako je bio pogođen u trbuh i lijevu ruku, preživio je. Bio je podvrgnut hitnoj operaciji i četiri dana kasnije se obratio vjernicima u snimljenoj poruci, tijekom koje ih je zamolio da mole za napadača, kojeg je nazvao svojim bratom i ponudio mu iskreni oprost.

Najnoviji atentat (2024. godine)

Slovački premijer Robert Fico upucan je u atentatu u Handlovi, nakon sjednice vlade. Incident se dogodio ispred Doma kulture, gdje je Fico došao pozdraviti okupljene građane. Na njega je iz gomile pucao Juraj C. iz mjesta Levice, a članovi slovačke vlade izjavili su da

je njegov motiv očito političke naravi. Fico je ranjen s pet hitaca nakon čega je hitno prebačen u bolnicu te operiran. Fico je preživio atentat te se nakon nekog vremena, nakon oporavka vratio svojim dužnostima.

Atentat koji je promijenio mir u svjetski rat

Atentat koji je bio povod ratu (*casus belli*) je poznati atentat na prestolonasljednika Franza Ferdinanda 1914. godine, u Sarajevu. Atentat je počinio Gavrilo Princip. Franz Ferdinand je tom prilikom ubijen nakon čega je ubrzo započeo Prvi svjetski rat. Opće je prihvaćeno da je atentat na austrougarskog prestolonasljednika Franza Ferdinanda u Sarajevu bio samo neposredan povod za Prvi svjetski rat, dok su stvarni uzroci mnogo dublji, od kojih su centralni porivi i interesi različitih nacionalističkih elemenata.

Iz priloženog teksta može se vidjeti da je u većini slučajeva riječ o atentatima na političke lidere, na kraljeve, predsjednike, na premijere - jednom riječju na instituciju. Kao što znamo napad na instituciju u Republici Hrvatskoj, osim kaznenog djela pokušaja ubojstva ili ubojstva, podrazumijeva kazneno djelo iz članka 97. važećeg Kaznenog zakona, pod pojmom terorizma iliti terorističkog čina. U ovakvim slučajevima ne radi se samo o pokušaju ubojstva ili ubojstvu na fizičku osobu već napad na fizičku osobu koja predstavlja državu, vlast ili koja jest država, pa bilo to riječ o premijeru ili predsjedniku države ili pak kralju.

Iz povijesti je vidljivo da su ljudi ovakvim nedjelima izazvali još veća zla kao što je to recimo Prvi svjetski rat.

U današnje vrijeme, u 21. stoljeću svjedoci smo sve veće prisutnosti turbulentnog načina življenja, političkih previranja, politike kaosa a u nekim zemljama i rata, primjer Ukrajine. Nezadovoljstvo naroda uglavnom se ogleda kroz vladajuće institucije, lidere. Narod u borbi protiv načina vladanja, često u zemljama diktature, poseže za ovakvim nedjelima iz kojih vrišti prije svega očaj, nemoć, osveta i drugi razlozi koji proizlaze iz osobnog nezadovoljstva.

Već je ranije, u uvodnom djelu, rečeno da se na riječ "atentat", prvo pomisli na politički atentat. No, atentat, ubojstvo, odnosno pokušaj ubojstva neke javne osobe, može biti motiviran ideološkim, političkim ili pak drugim razlozima. ■

SVETI GRAL SIGURNOSNE INDUSTRIJE

Što je bilo prije, kokoš ili jaje? U svijetu sigurnosne industrije odgovor je jasan: bio je Pinkerton!

Pinkerton Consulting and Investigations je američka privatna zaštitarska i detektivska agencija koju je 1850. godine osnovao Allan Pinkerton. Tijekom godina, Pinkerton se prilagodio promjenama u industriji sigurnosti. Danas nude širok spektar sigurnosnih usluga, uključujući korporativnu sigurnost, upravljanje rizicima, kibernetičku sigurnost, istraživačke usluge i upravljanje krizama

== **Eugen Antić**

ALLAN PINKERTON, škotski imigrant i prvi profesionalni detektiv u Sjedinjenim Američkim Državama, osnovao je svoju detektivsku agenciju 1850. godine u Chicagu. Iako je bio samouk i bez formalnog obrazovanja, Pinkerton je postavio

temelje sigurnosne industrije. Njegova agencija brzo je stekla reputaciju u hvatanju kriminalaca i zaštiti korporativnih interesa. Tijekom Građanskog rata, Pinkerton je vodio obavještajnu službu Unije i 1861. otkrio zavjeru za atentat na predsjednika Abrahama Lincolna. Agencija je postala poznata po hvatanju